

Persona, família i propietat: el Dret civil de la teua vida

Nàixer, complir díhuit anys, llogar un pis, heretar, pujar una cançó a internet o discutir amb el veí de dalt són actes jurídics, encara que ningú no els diga així. Esta unitat va del Dret que uses cada dia sense saber que l'estàs usant.

El marc de la unitat

SABERS BÀSICS

- Bloc 4: el Dret civil i les implicacions de la responsabilitat civil.
- Bloc 4: drets de la personalitat, personalitat física i jurídica.
- Bloc 4: dret de família i successions, matrimoni, filiació, testament i herència.
- Bloc 4: propietat, compravenda, arrendament, préstec, donació i propietat intel·lectual.
- Bloc 4: cotitularitat, propietat horitzontal i comunitat de béns.

COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES

- Investigar l'ordenament jurídic estatal i autonòmic amb fonts fiables.
- Analitzar casos concrets des dels valors de llibertat, justícia i igualtat.
- Emprar un llenguatge jurídic correcte i no discriminatori.

EL CAS

Va desheretar els fills per no dirigir-li la paraula, i el Suprem li va donar la raó

El Codi Civil és de 1889 i permet desheretar un fill només per causes taxades. Una d'elles és haver maltractat «d'obra» el pare o la mare. Un home va desheretar els seus fills al ·legant anys d'abandonament emocional durant la seua malaltia. El 2014 el Tribunal Suprem va resoldre que el maltractament psicològic continuat pot...

Fins on arriba la llibertat de decidir qui hereta el que és teu?

§1

El Dret que t'acompanya sense que te n'adones

*La branca més antiga i la que més t'afecta,
precisament perquè no es nota.*

ENTRE PARTICULARS, EN PEU D'IGUALTAT

Un codi de 1889 que continua viu

El Dret civil regula les relacions entre particulars: ni hi ha una Administració manant ni un Estat castigant. Només persones que compren, lloguen, es casen, tenen fills, presten diners, hereten i de vegades es fan mal. La seua norma central és el Codi Civil, de 1889, vigent amb centenars de reformes damunt. Per això hi conviu...

Tres idees el recorren sencer: la personalitat, l'autonomia de la voluntat i els límits a eixa autonomia.

Responsabilitat civil: repara, no castiga

CONTRACTUAL

- Incomplixes el que havies pactat.
- Vas contractar una reforma i no es va fer.
- Respons davant de l'altra part del contracte.

EXTRA CONTRACTUAL

- Fas mal a algú amb qui no tenies cap acord.
- Article 1902: qui causa dany amb culpa o negligència l'ha de reparar.
- Si el teu gos mossega un desconegut, respons igual.

§ 2

Ser persona davant del Dret

Tot l'edifici civil es basa en un concepte que s'adquirix en nèixer i s'extingix en morir.

Dos capacitats que no són el mateix

	QUÈ ÉS	QUI LA TÉ
Capacitat jurídica	Aptitud per a ser titular de drets i obligacions	Tota persona des que naix. No admet graus
Capacitat d'obrar	Aptitud per a exercir-los per un mateix, amb eficàcia	S'adquirix plena amb la majoria d'edat

Un nadó de tres dies pot ser propietari d'un pis. No el pot vendre.

ELS DÍHUIT

Què canvia el dia que fas la majoria d'edat

Arriba un canvi jurídic complet: pots contractar, votar, casar-te, obrir una empresa, respondre dels teus deutes i ser jutjat com a adult. També hi ha l'emancipació, que avança bona part d'eixos efectes als setze, encara que l'emancipat encara necessita consentiment per a demanar diners a préstec o vendre immobles.

Abans d'eixa data, els teus progenitors actuen per tu, amb límits i, per a actes importants, amb autorització judicial.

LLEI 8/2021

Ja no s'incapacita ningú

Durant més d'un segle el Dret espanyol responia a la discapacitat substituint la voluntat de la persona: un jutge la declarava incapaç i li nomenava un tutor. La reforma de 2021, en compliment de la Convenció de l'ONU, va girar el model: ara s'establixen mesures de suport perquè la persona exercisca la seua capacitat per si mateixa.

Abans es preguntava «pot esta persona decidir?». Ara, «quins suports necessita per a decidir?».

On consta el que el Dret considera que eres

*Naixement, nom, nacionalitat, matrimoni, defunció. Res d'això es
prova amb el que tu digues, sinó amb el que consta ací.*

profedeconomia.es

Foto: El Pantera, CC BY-SA 4.0 via Wikimedia Commons

Els drets de la personalitat

- Vida i integritat física i moral.
- Honor: la reputació davant d'imputacions que desmereixen la persona.
- Intimitat personal i familiar: l'esfera que un decidix no compartir.
- Imatge pròpia: ningú la pot captar ni publicar sense consentiment, llevat d'excepcions taxades.
- Nom i identitat. Tots són irrenunciables i imprescriptibles.

Gravar una baralla al pati i pujar-la al grup

Algú grava uns companys sense el seu consentiment i difon el vídeo en un grup de classe. Ningú analitza bé què s'ha vulnerat, perquè sembla un assumpte de convivència i en realitat toca diversos drets alhora.

La imatge pròpia de qui apareix al vídeo.

La seva intimitat, si el context gravat ho era.

El seu honor, si el vídeo el ridiculitza.

La protecció de dades: una imatge que identifica és una dada personal.

LA PREGUNTA

Salva alguna cosa que el vídeo siga verdader, o que només es compartisca en un grup xicotet?

§ 3

Família

Com es formen les parelles, quina relació hi ha entre progenitors i fills i què passa amb el patrimoni.

EL QUE SORPRÉN MOLTA GENT

Casar-se canvia el patrimoni

El matrimoni activa un règim econòmic matrimonial. Si no es pacten capitulacions davant de notari, a la Comunitat Valenciana regix per defecte la societat de guanys: el que cada cònjuge guanya durant el matrimoni passa a ser comú, mentres que el que ja tenia o hereta continua sent seu. L'alternativa habitual és la separació de béns.

Des de 2005 el poden contraure dos persones del mateix sexe, amb els mateixos drets i obligacions.

Tres coses distintes quan la parella es trenca

Pàtria potestat

No és un poder sobre els fills, és un conjunt de deures. Se sol mantindre compartida: col·legi, sanitat i residència continuen sent decisió dels dos.

Guarda i custòdia

Decidix amb qui conviu el menor en el dia a dia. Pot ser individual o compartida.

Pensió d'aliments

És un dret del fill, no de qui la cobra. Per això no s'hi pot renunciar en un acord entre adults.

LA COMPETÈNCIA NO ÉS UN DEBAT ABSTRACTE

La llei valenciana de matrimoni que va durar nou anys

El 2007 les Corts Valencianes van fixar la separació de béns com a règim per defecte a la Comunitat. El 2016 el Tribunal Constitucional la va anul·lar, i no pel contingut, que ni va valorar: per competència, en entendre que la valenciana no acreditava tindre Dret civil foral viu en el moment constituent.

Milers de matrimonis celebrats en eixos anys van haver d'esbrinar sota quin règim estaven.

§ 4

Herències

Ací el Dret espanyol pren una decisió que no tots els països compartixen: limita la llibertat de decidir.

EL GRÀFIC

A l'esquerra, el que es pot decidir en testar. A la dreta, el que decidix la llei si no es testa.

AMB FILLS, DOS TERÇOS ESTAN COMPROMESOS

Legítima, millora i lliure disposició

Un terç es repartix per parts iguals entre els fills, i és la legítima estricta. Un altre terç, el de millora, també els correspon, encara que qui testa tria com distribuir-lo entre ells. Només el terç de lliure disposició pot anar a qualsevol persona. Si no hi ha testament s'obri la successió intestada i hereta qui la llei diga.

L'Estat no hereta «si no hi ha papers»: és l'últim cridat, quan no queda cap parent fins al quart grau.

Una persona amb dos fills vol deixar tota l'herència a una fundació. Quina part li po...

A Tota, perquè el patrimoni és seu i en pot disposar lliurement

B Només el terç de lliure disposició

C La meitat, i l'altra meitat als fills

D Res, perquè els hereus forçosos ho absorbixen tot

Solució: B. La legítima estricta i el terç de millora corresponen als descendents. Desheretar-los només és possible per causes taxades, expressades al testament i provades per qui les al·lega. No n'hi ha prou amb no portar-se bé.

Una herència també porta deutes

ACCEPTAR A BENEFICI D'INVENTARI

- S'hereta, però només es respon dels deutes fins on arribe el que s'hereta.
- Si els deutes superen els béns, no s'hi posen diners propis.
- Exigix terminis i formalitats. Assabentar-se'n després és tard.

REPUDIAR L'HERÈNCIA

- Renunciar-hi sencera.
- No es pot acceptar la part bona i rebutjar la dolenta.
- Acceptar pura i simplement significa respondre fins i tot amb el patrimoni propi.

§ 5

Propietat i contractes

Usar, gaudir i disposar, amb els límits que estableixen les lleis. La coda importa tant com la resta.

Contractes civils, i el detall que se sol ignorar

CONTRACTE	UNA PART	L'ALTRA	EL DETALL
Compravenda	Entrega una cosa	Paga un preu en diners	Si el preu no són diners, és permuta
Arrendament	Cedix l'ús temporal	Paga una renda	L'arrendador continua sent propietari
Préstec	Entrega diners o coses	En torna altre tant	Sense pacte exprés no es deuen interessos
Donació	Entrega de gratis	Accepta	Sense acceptació no hi ha donació

La propietat privada està sotmesa a la seua funció social, i d'ací l'expropiació o les normes urbanístiques.

Què mirar abans de firmar el teu primer lloguer

El contracte d'arrendament d'habitatge és, molt probablement, el primer contracte important que firmaràs. Estes cinc comprovacions eviten quasi tots els problemes, i cap exigix...

Durada: encara que diga un any, l'inquilí pot prorrogar fins a cinc (set si l'arrendador és persona jurídica).

Fiança: obligatòria, una mensualitat en habitatge, dipositada a l'organisme autonòmic.

Qui paga què: les reparacions perquè continue sent habitable, l'arrendador; el desgast de l'ús, l'inquilí.

Actualització de la renda: només si el contracte ho preveu, amb l'índex i els límits que fixe la llei.

Inventari i fotos el dia d'entrada. És la prova que decidix la meitat dels conflictes per la fiança.

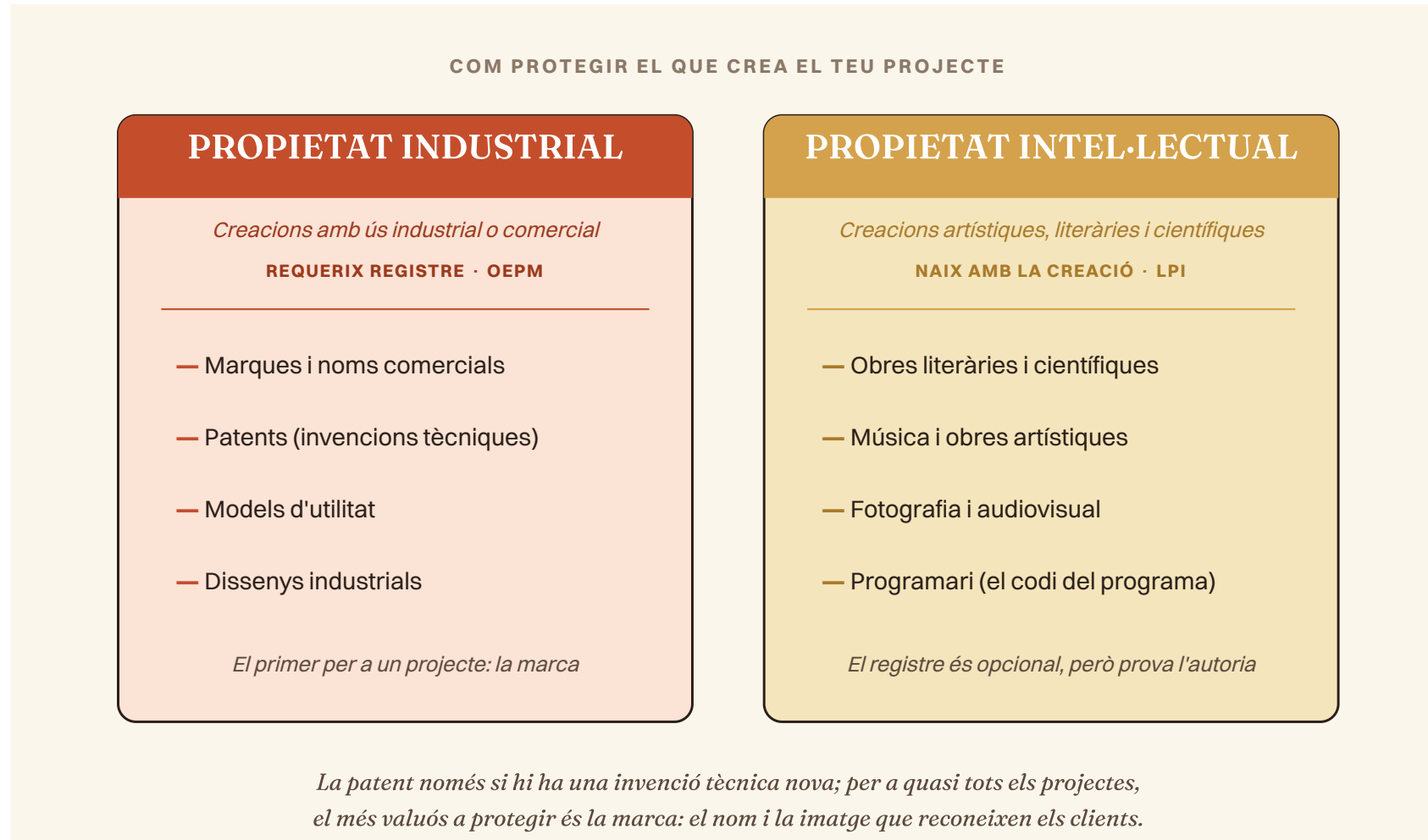
Inscriure no et fa propietari, però protegix

Propietari et fan el contracte i el lliurament. Davant de tercers de bona fe, en canvi, val el que diu el Registre.

profedeconomia.es

Foto: Eduardo Milla, CC BY-SA 4.0 via Wikimedia Commons

Dos maneres de protegir el que es crea. La de l'esquerra exigix registre; la de la dreta naix sola en crear.

Què protegix cada cosa

Drets morals

Ser reconegut com a autor i exigir respecte a la integritat de l'obra. Irrenunciables i intransmissibles: no es venen.

Drets d'explotació

Reproduir, distribuir, comunicar, transformar. Estos sí que es cedixen, i duren tota la vida de l'autor més setanta anys.

Propietat industrial

Marques, patents i dissenys. Cal registrar-la: la patent dura vint anys improrrogables; la marca, deu de renovables.

Una llicència Creative Commons no és renunciar a res

És just al revés: només pot llicenciar qui té els drets. Una llicència CC és un contracte tipus pel qual l'autor autoritza per endavant certs usos —copiar, compartir, de vegades modificar o usar comercialment— mantenint la resta. I els drets morals continuen intactes: l'atribució a l'autor és obligatòria en totes les modalitats.

Per això el programari lliure no és programari sense amo. Està protegit, i per això la llicència pot obligar a continuar compartint-lo.

QUAN LA PROPIETAT ÉS DE DIVERSOS

El teu pis és teu; la teulada, l'ascensor i el portal, de tots

La propietat horitzontal resol eixa barreja. Cada propietari té el seu element privatiu i una quota de participació sobre els elements comuns, que determina quant paga i quant pesa el seu vot. Els acords ordinaris es prenen per majoria en junta, i obliguen tothom, inclosos els que van votar en contra o no hi van anar.

Les obres d'accessibilitat que demana una persona amb discapacitat o major de setanta anys són obligatòries, es vote el que es vote.

TORNA AL CAS

Per què un text de 1889 va poder cobrir el maltractament psicològic

El Tribunal Suprem no va inventar una causa nova: va reinterpretar una que ja hi era, el maltractament d'obra, a la llum de la realitat social del moment, que és el que el mateix Codi Civil mana fer en interpretar les normes. La legítima existix per a protegir els descendents d'una decisió presa en calent, i per això desheretar exigix caus...

La pregunta de fons no és tècnica, és política: més llibertat del testador significa menys protecció dels fills, i al revés.

Abans de tancar la unitat

- ☐ Sabries explicar que la responsabilitat civil repara i la penal castiga, i separar-ne les dos classes.
- ☐ Sabries distingir capacitat jurídica de capacitat d'obrar i dir què canvia als díhuit.
- ☐ Sabries anomenar els drets de la personalitat i detectar quins vulnera un vídeo gravat a classe.
- ☐ Sabries repartir una herència per terços i explicar per què desheretar exigix causa taxada.
- ☐ Sabries revisar un contracte de lloguer i dir què protegix la propietat intel·lectual sense registrar res.

Fins aquí la teoria

Continua al llibre de la unitat.